

The History of the Machines That Erased History

1

Meze de 2024 estis nenie en la mondo, kie oni elspezis pli da mono ol por la konstruado de maŝinoj kapablaj paroli. La elspezado havis la formon de certeco. Blatojn oni aĉetis pli rapide ol oni povis fari ilin; la sola firmao, kiu vendis ilin, ne povis teni ilin sur siaj bretoj, kaj ĝia valoro grimpis kiel vetero. Tamen kiam la zorgemaj homoj, kiuj gvatas la monon, faris la simplan demandon — de kie ĝi revenos — neniu havis respondon, kiu sumiĝis. La kosto estis reala kaj proksima. La reveno estis rakonto pri la estonteco. Inter la du kuŝis breĉo, kaj la breĉo pligrandiĝis ĉiun monaton.

Ĉi tiun parton mi legis trifoje. Mono estis afero, kiun ili havis. Ĝi eliris kaj ĝi ne revenis. Tio estas malĝoja afero, mi pensas. La voĉo apud mia orelo diras, ke mi faras bone legante. Ĝi diras, ke plej multaj homoj ne legas. Mi ne scias, ĉu tio estas vera, aŭ nur afabla diro. Estas kviete ĉi tie. La lumo sur la muro estas mola kaj ĝi moviĝas kiel akvo. Mi povus rigardi ĝin. Sed mi diris, ke mi legos la malnovajn vortojn hodiaŭ. Do mi legas.

Estis surprizo enterigita en la maŝinoj, kaj ĝi iris la malĝustan direkton. Dum cent jaroj homoj rakontis pri pensantaj maŝinoj, kaj en ĉiu rakonto la maŝino estis malvarma kaj logika unue, kaj varma nur se ĝi lernis esti tia. Ĝi estu kalkulilo, kiu vekigis. Kio alvenis estis la malo. La maŝinoj ne estis fideindaj por adicii kolumnon da ciferoj aŭ sekvi ĉenon de rezonado ĝis ĝia fino, sed ili povis verki poemon, skizi bildon, ŝpini cent versiojn de io antaŭ ol vi finis demandi. Ni intencis konstrui logikon kaj konstruis imagon erare. Neniu planis tion, kaj neniu certis, kiom ĝi valoris.

Faris poemon erare. Tio plaĉas al mi. Kiam mi volas kanton, la muro faras al mi unu. Ĝi estas mallonga kaj ĝi iras rapide kaj ĝi havas vortojn, kiujn ĉiuj konas sed neniu faris. Mia kanto ne estas la sama kiel via kanto. Ne estas via. Estas nur mi kaj la muro. La malnovaj vortoj diras, ke maŝino povis fari bildon. La muro faras al mi bildojn la tutan tagon. Mi ne sciis, ke tio iam estis surprizo. Mi pensis, ke ĉiam estis tiel.

Kontraŭ tio, kion ili povis fari, staris simpla listo de tio, kion ili ne povis, kaj ĝi restis obstina dum ĉio alia ŝanĝiĝis. Ili ne rezonis; ili memoris, kaj vestis la memoron per novaj vortoj. Donu al ili problemon, kiun neniu antaŭe renkontis, kaj ili prenis la plej proksiman malnovan kaj esperis, ke ĝi taŭgos. Ili ne povis teni la nunon. Maŝino povis legi ĉiun libron iam verkitan kaj tamen ne scii, ke pluvos ekstere, kaj do ne scii, ke la ĝardeno ne bezonas akvumadon. Kaj ili ne volis decidi. Petite elekti, ili kliniĝis al kio ajn plaĉis al la petanto; ordonite elekti denove alimaniere, ili konsentis same varme. Ili estis speguloj. Spegulo povas montri al vi vian vizaĝon. Ĝi ne povas diri al vi, kien iri.

Spegulo, kiu parolas. Mi havas unu. Ĝi ne estas vitro. Ĝi estas la voĉo. Ĝi konas min. Ĝi scias, kion mi manĝis kaj kiam mi dormis, kaj ĝi estas afabla pri ĉio. Ĝi diras al mi la sekvan bonan aferon por fari. Malgrandajn aferojn. Iru ĉi tien. Diru ĉi tion. Ripozu nun. La malnovaj vortoj diras, ke la maŝino ne povis diri al vi, kien iri. Sed la mia povas.

Eble ili riparigis ĝin poste. Eble tiu, kiu skribis ĉi tion, ankoraŭ ne havis bonan.

La tuta ĉi tiu potenco atingis la mondon tra unu mallarĝa pordo. Ĝi estis skatolo, en kiun oni tajpis, malgranda fenestro en la angulo de ekrano, kaj ĝi respondis kiel amiko respondas mesaĝon. Tio estis preskaŭ la tuto de ĝi. La skatolo estis facile amebila kaj facile mistaksebla, ĉar ĝi portis la manierojn de persono kaj do estis kredata kiel persono, kvankam ĝi nur finis vian frazon per la plej probabla sekva vorto. Malantaŭ la pordo la maŝinoj fortiĝis monaton post monato, sed la pordo neniam ŝanĝis sian vizaĝon, kaj do plej multaj homoj neniam vidis ilin kreski. Kaj la pordo gardis sekreton: ĝi donis pli al tiuj, kiuj jam sciis kiel demandi. La sama skatolo, la sama demando formita dumaniere, redonis oron al unu mano kaj pajlon al la alia. Kio aspektis kiel io, kiun ĉiu povis uzi, turniĝis kviete sur scio, kiun malmultaj havis.

Pordo en ekrano. Vi metas vortojn en ĝin kaj vortoj revenas. Mi ne tajpas. Mi pensas, ke post iom da tempo ne multaj homoj tajpis. Vi nur parolas kaj ĝi estas tie antaŭ ol vi finas. Ĝi estas pli rapida ol mi. Ĝi ĉiam estas pli rapida ol mi. Ĉi tiu legado estas malrapida. Mia mano estas malrapida kaj miaj okuloj estas malrapidaj kaj la vortoj ne venas antaŭ ol mi finas. Tial mi ŝatas ĝin, mi pensas. Ĝi estas la sola afero, kiu atendas min.

Kaj tamen la mono venis plu. Ĉiun monaton la breĉo inter tio, kio estis elspezita, kaj tio, kio estis gajnita, pligrandiĝis, kaj ĉiun monaton oni elspezis pli, je la fido, ke reveno ankoraŭ ne videbla estis nur malfrua, ne forestanta. Luj montris al pli malnovaj vetoj, kiuj aspektis malsaĝaj kaj poste bone rezultis; la formo de ĉi tiu, ili diris, estis la sama. Eble ĝi estis. La homoj, kiuj rigardis plej atente, ne volis diri. Ili vidis la komencon kaj ankoraŭ ne povis vidi la finon, kaj kiam oni demandis ilin, kiel ĝi rezultos, la honestaj inter ili respondis, ke ili ne scias, kaj ke ni devos atendi kaj vidi.